

КІНЕМИ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Власне термін “міжкультурна комунікація” може означати “адекватне взаєморозуміння двох учасників різних культур у межах комунікативного акту” [1, 26]. Національно-культурний потенціал мовних одиниць відіграє важливу роль у міжкультурній комунікації, зображеній у художньому дискурсі. Так, створений в умовах однієї культури і прочитаний носієм іншої, художній текст формує ситуацію міжкультурної комунікації на рівні реципієнта. Оскільки для одного із комунікантів мова художнього твору є нерідною, то таку комунікацію можна назвати міжкультурною.

У ситуації сприймання тексту, який написаний носієм іншої культури, особливості цієї культури так чи інакше виявляються у комунікативних діях героїв цього твору. Художня значущість опису жестів у тексті – відображення тієї важливої ролі, яку ці паралінгвістичні явища виконують у мовленнєвій комунікації [2, 24], заступаючи різні смислові й емоційні відтінки вербального вираження. Як і звук, слово, сполучення слів, ужиті з комунікативною метою, так і кожен міміко-жестикуляційний рух є стилістичною ознакою мовлення, бо доповнює його, уточнює, збагачує зміст, який виражається словесними засобами. Письменник, прагнучи досягти живого звучання мови персонажів, змальовує реальну мовленнєву ситуацію за допомогою екстралінгвальних елементів, які доповнюють і розкривають зміст висловлювання, допомагають у психологічному аналізі героя, домальовують його портрет, відтіняють соціальну належність, його ставлення до інших персонажів.

У художньому тексті кінеми створюють особливу систему, яка співіснує та координується з вербальним світом. Такі дієслівні номени вживаються у контекстах з експлікованими чи імплікованими назвами частин людського тіла, окремих органів тощо. Окрему групу становлять дієслівні кінеми, що співвідносяться з лексичними одиницями на позначення особи (людського тіла) в цілому і вказують на просторову локалізацію суб'єкта, або вияв емоційного чи фізичного стану суб'єкта через зовнішні ознаки. Отже, почуття та емоції, жести, міміка, різноманітні пози теж є невербальними знаковими одиницями, для яких характерними стають такі ж системні відношення, як і для вербальних одиниць (синонімія, антонімія, багатозначність тощо), і які відіграють важливу функціональну (сміслову, експресивну) роль в організації художніх текстів. Крім того, вони характеризуються певними особливостями: продуктивністю, універсальністю, спонтанністю, здатністю викликати негайну автоматичну реакцію тощо.

Будь-яка кінетична одиниця може стати полісемічною, набуваючи особливого додаткового значення залежно від художнього контексту. Кінемам та кінематичним комплексам у якості показників оцінності та експресивності взагалі характерно набувати додаткового конотативного значення, перш за все

через намагання автора вплинути на читача, донести до нього своє оцінне ставлення стосовно героя, допомогти сформувати своє власне відношення до подій, що відбуваються.

Частотними є кінеми та кінематичні комплекси, інтерпретація смислу яких взагалі вимагає широкого ситуативного контексту. Навіть при найповнішому описі комунікативної ситуації у художньому тексті використовується стандартна номінація символічної кінеми. Її значення часто залишається не сприйнятним, оскільки вимагає знань про духовні цінності інших націй.

Незважаючи на універсальність форм і значень деяких кінем (представники різних культур майже однаково розуміють екстралінгвальні засоби передачі емоцій, оскільки емоції є частиною біологічного спадку людини [3, 99]), на прагматичному рівні їх використання регулюється правилами і нормами поведінки певної культури. Якщо читач хоче зрозуміти іншомовний художній текст, він повинен навчитися відрізнити простий соматичний рух від прагматичного, а також співвідносити його із жестом, мімікою, рухами і розпізнавати символічну інформацію, яку вони виражають.

Отже, лексеми на позначення жестів, міміки, рухів виконують важливу характеристичну роль, вони розширюють чи конкретизують характер мовленнєвої дії, несучи часто основне семантичне навантаження. Кінеми здатні репрезентувати не лише національну специфіку поведінки персонажів, але й міміко-жестикуляційні рухи, спільні для представників різних культур у певних ситуаціях. Наділений великою інформативністю, художній текст, однак, не завжди може передати національні особливості комунікативної поведінки читачеві як носієві іншої культури. Це вимагає від автора створення ситуації, коли такі екстралінгвістичні елементи вводяться у ширший контекст з метою їх додаткового опису, роз'яснення, тлумачення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Три лингвострановедческие концепции: лексического фона, рече-поведенческих тактик и сапиентемы / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров; под ред. и с послесловием академика Ю. С. Степанова. – М.: Индрик, 2005. – 1040 с.
2. Кедрова Е. Я. Жесты говорящего в структуре авторской ремарки / Е. Я. Кедрова // Проблемы языка и стиля А.П. Чехова: межвуз. сборник / отв. ред. М. К. Милых. – Ростов-н/Д.: Издательство Ростовского университета, 1983. – С. 24-32.
3. Колшанский Г. В. Особенности выразительных средств национальных языков // Объективная картина мира в познании и языке / Г. В. Колшанский; отв. ред. А. М. Шахнарович. – Узд. 3, стереотипное. – М.: КомКнига, 2006. – С. 75-101.